

327.2:316.77

32.019.5:316.77

Dr. Nezar Omran

Prijevod sa arapskog: Ajla Uluč i Džemila Saračević

MEDIJI I CENTRI MOĆI

SAŽETAK

Novi mediji, društvene mreže i internet – sve ove vrste moderne tehnologije imaju mnogo koristi i udjela u olakšavanju pristupa informacijama, ali ipak moramo biti oprezni u njihovom korištenju. Jer, naš ummet i naše zajednice su na meti, a ove tehnologije kako nam nude korisne stvari, tako se kroz njih provlači i ono što je otrovno i štetno. Time se služe neprijatelji našeg ummeta da bi razjedinili naše društvo, izazvali ratove i mržnju i da bi ga preobrazili u slabu, zavađenu naciju koju razjedaju nesloga, rastrganost i nemoć. Ne smijemo se oslanjati na poruku koju nam prezentuju vizuelni mediji čak ni ako su stekli popularnost kao što je slučaj sa Al Jazeeraom, Al-Arabijom, Kanatul-Alemom ili Al-Mejadinom. Na nama je da ispitamo sadržaj poruke kako od naše djece i omladine ne bismo napravili oruđe za realizaciju projekata i ciljeva koji ne koriste ummetu već povećavaju njegovu nemoć i rastrganost, dok moćne države sjede za stolom radi raspodjele plijena.

ABSTRACT:

Modern media, social media, the Internet, and all these new technologies have many benefits and contribute to facilitating the access of information to us, but we must be aware how to deal with the information from them. Our nation is targeted and our societies are targeted. These technologies also provide us with what is useful, through which poisonous and harmful things are infiltrated and used by the enemies of the nation to break up our societies and provoke wars and hatred to turn them into a weak and conflicted nation. We should not rely on the message presented to us by the visual media from channels even if it gained fame such as Al-Jazeera or Al-Arabiya or Al-Alam channel or the fields, but we have to scrutinize the content of the message so that we do not push our children and youth to be fuel for wars do not serve the nation, but weaken it and torn it apart while powerful nations sit at a table to share the spoils.

U dvadesetom stoljeću, mediji su postali treća velika industrija u svijetu nakon vojne, naftne i hemijske industrije, s obzirom da se njihova uloga veoma brzo razvila tokom prošlog stoljeća. Mediji su opisani kao četvrta sila polazeći od njihove uloge u organima vlasti u zajednici - u izvršnoj, sudskoj i zakonodavnoj vlasti. Ipak, mediji su se tek nedavno pojavili na sceni i postali glavna moć, snaga koja usmjerava, nameće i formulira događaje, moć javnog mnijenja i element promoviranja i usmjeravanja. Medijska moć prekoračila je državne granice i njihove nadležnosti, te nakon što se oslobodila lokalnih i regionalnih ograničenja postaje globalno zanimanje na jačanju intelektualne i političke dominacije i pored toga što podstiče ekonomsku dobit. Moderni mediji sredstvo su za prosvjetljenje, intelektualni razvoj i širenje nauke, ali u isto vrijeme i najefikasnije oružje tokom sukoba kada kontroliraju i upravljaju umovima masa praveći od njih sluge centrima moći u svijetu.

Ova industrija poprima globalne razmjere što joj omogućava da raspoláže moći i širi je na druge društvene sredine, a to joj ujedno i omogućavaju sredstva koja će doprinijeti da se uspostavi politički i ideološki uticaj na svijet. Ovo je posebno važno za vlasnike satelitskih medija koji su najefikasnije sredstvo za ovladavanje stremljenjima ljudi, njihovom razmišljanju i mozgovima.

Tokom proteklih nekoliko decenija pojavilo se nekoliko medijskih imperija koje su nastojale upravljati i kontrolirati ljudski um, na primjer, jevrejski, američki biznismen Rupert Murdoch, koji u svom vlasništvu ima 80 novina i časopisa širom svijeta, 6 TV-stanica i kompaniju filmske produkcije. Putem ovih medija Murdough je proizvodio i promovirao ono što želi prenijeti svijetu.

Devedesetih godina prošlog vijeka, zbog obilja naftnog kapitala, pojavilo se nekoliko arapskih medijskih imperija koje su imale različite ciljeve i specifičnu strategiju. Uprkos činjenici da su ove medijske strukture srušile državni medijski monopol kada je zvanični televizijski medij predstavljao vladin propagandni instrument i tako su prikazivali društvu ono što vlada želi da im nametne. Međutim, većina tih novih medijskih platformi, koje su pokušale da se predstave kao nezavisne, one su, ipak, radile sa istim ciljem a to je da kontroliraju umove, upravljaju ljudima i da promoviraju ideje ili posebne političke i ideološke teze. Bez obzira na nove tehničke mogućnosti i snagu utjecaja koju su medijske kuće preuzele, nisu imali daleku viziju i jasne nacionalne strategije. Zbog toga su mediji odigrali negativnu ulogu u arapskim i islamskim društvima, iako su u nekim oblastima bili korisni.

Osobine našeg vremena su pored tehničke i informacione revolucije i širenje novih sredstava komunikacije. To je razlog za ekspanziju i širenje elektronskih medija i društvenih mreža i drugih modernih sredstava koji su nadmašili tradicionalne medije i tako izbjegli cenzuru i ograničavanje formi i olakšani su za svakoga ko želi da uspostavi svoj metod ili medijsku strukturu bez posebnih pravila i ograničenja. Ova nova medijska sredstva su međutim doprinijela i širenju haosa u društvenim, ekonomskim i političkim oblastima života, tako što se koriste u ratovima za propagandu, usmjeravanje ljudi i stvaranje haosa. Medijske imperije

koriste društvene medije da dopru do najvećeg broja ljudi i pokušavaju da što je više moguće utječu na njih, koristeći slike, audio snimke i emotikone za povećanje efekta.

Uprkos tvrdnji novinarske i medijske etike, kodeksa časti i drugih izraza koji govore o obavezivanju novinara principima profesije, ovi slogani imaju za cilj da daju kredibilitet medijima kako bi na osnovu njih pridobili sljedbenike, stekli njihovo povjerenje i tako kontrolirali njihovo razmišljanje. Preciznost, objektivnost, nepristrasnost, su samo slogani i parole kako bi osvojili povjerenje ljudi. Mediji su industrija koja promovira proizvode onih koji njima upravljaju i koji ih kontroliraju.

Događaji koji su se dogodili na Bliskom istoku i uloga medija u tim događajima pokazali su drugačiju sliku o onome što smo znali o medijima. Mediji su postali strana u političkim sukobima na dosad neviđen način. To više nije samo pokušaj premještanja tačke gledišta na posebne događaje, pokušaj da se promijene uvjerenja ljudi, ili da se pokaže krivac i nedužni, kao što smo viđali na nekim zapadnim stranicama, već su oni postali ti koji su stvarali događaje i upravljali njima u sukobima koristeći pritom sva (moralna i nemoralna) sredstva. Koristili su laži, obmane i neispravne činjenice da ubijede ljude i upute ih na planiranje i sprovedbu prethodno određenih ciljeva u skladu sa intresima onih koji su ih osnovali.

Ako znamo da su medijske moći u obmanjivanju razuma velike, čak i onih koji misle da su svjesni i zaštićeni od medijskih opasnosti, to što oni tvrde su laži jer znamo da mediji mogu zavarati čak i intelektualce i upućene. Mediji falsifikuju činjenice koje postaju lažne slike realnog stanja nametnute ljudima koji bivaju obmanjeni raznim operacijama i dezinformacijama, da bi nametnuli određene ciljeve ili da služe vanjskim, regionalnim i međunarodnim planovima.

Zloupotreba medija u ratovima nije novina. Mediji su se koristili i u Prvom i Drugom svjetskom ratu, kao i u većini vojnih i intelektualnih sukoba. Svi se sjećamo izreke ministra nacističke propagande Josepha Goebbelsa kada je rekao: „Laži, laži dok ti drugi ne povjeruju, zatim laži toliko dok ne povjeruješ sam sebi.“, to jest dok laž ne prevlada istinu.

U sadašnjem dobu utjecaj medija je mnogo veći nego u prošlom, pa ekrani okupiraju vrijeme ljudi i oduzimaju im mnogo više vremena nego ranije i to nakon što je tehnologija napredovala i nakon što su pametni uređaji postali važan dio života ljudi i okupirali veliki dio njihovog vremena. Isto tako su napredovale tehnologije i metode fotografisanja i drugih efekata koji su s njim povezani, i sve ovo utjecaj medija čini dvostrukim: pozitivnim i negativnim.

Nema sumnje da širenje moderne tehnologije i njenih usluga, koje su pratili interes i profesionalizam, ima veliku ulogu u intelektualnom razvitku, širenju znanja, pristupu izvorima informacija, knjigama, medijskim otkrićima i tako dalje, i nema sumnje da pruža veliku zabavu svojim korisnicima. Međutim, negativni aspekti i rizici su preveliki zbog čega su se promijenili stilovi života ljudi, utjecali

na strukturu društvenih odnosa i direktnu komunikaciju između ljudi. Ljudi su se preselili u virtualni svijet umjesto realne stvarnosti i to je utjecalo na prirodu čovjeka i njegovo zdravlje. Intelektualni utjecaj nije ništa manje važan, pa su medijska sredstva ta koja žele kontrolirati prodiranje pametnih uređaja i stalno su uz ljude, čak i u njihovim spavaćim sobama.

U posljednjih deset godina široka upotreba društvenih medija i lakoća posjedovanja malih prenosivih uređaja dovela je do pojave novih medija gdje ne postoji nikakva kontrola ili medijski lider već je na raspolaganju u svim segmentima društva i pojedincima unutar njega. Medije su koristili i imali koristi od njih onoliko dugo koliko su bili sposobni i koliko su ovladali medijskim sredstvima. Ovi mediji su nazvani društveni mediji ili društvene mreže. Većina ovih sajtova koji privlače ljude i olakšavaju im način komunikacije su: Facebook, Twitter, Youtube, Whatsapp, Viber i drugi, pored blogova i brojnih foruma.

Ovi mediji se odlikuju interakcijom, tj. komunikacijom između dvije strane, kao i sinhronizacijom s obzirom da je primanje i slanje podataka moguće u bilo koje vrijeme. Još jedna od prednosti jeste mogućnost učestvovanja i širenja jer je velikom broju ljudi omogućeno uzeti učešće u komunikaciji, kao što je olakšano i širenje informacija, mišljenja i ideja. Također, izdvajaju se po jednostavnosti i fleksibilnosti, tako da je veoma lahko putem jednostavnog uređaja koji se nalazi u ruci osobe poslati informaciju ili mišljenje koje se želi podijeliti. Ovim prednostima se pridodaje korištenje slika, audio snimaka, emotikona i drugih sredstava izražavanja, kao i univerzalnost jer su ovi mediji prekogranični. Fokus i interes su još jedna dobra strana novih medija, jer korisnik ovih sredstava informiranja bira one vijesti i informacije koje ga interesiraju, a ostavlja po strani ono o čemu ne želi slušati ili u njemu učestvovati. Ove brojne pozitivne strane prate i brojne negativne. Jedna od njih je to što su ovi mediji omogućili formiranje medijskih platformi kojima manjka kredibiliteta i to što su stvorili stanje haosa u društvima, a posebno islamskim i onim u kojima već postoji sjeme razdora kakvo nije postojalo nikad prije. Isto tako, prodrli su u medijske imperije koje su im bile naklonjene i time povećali mogućnost utjecaja na ljude. Ne treba zaboraviti da onaj ko posjeduje ovu tehnologiju i centre društvenih mreža ima kontrolu nad situacijom i može da propušta ili zadržava informacije u zavisnosti od sopstvenih interesa ili interesa strane koju predstavlja.

Primjer negativne i opasne strane kojom se mediji mogu poslužiti u društvu jeste raširen učinak pojedinih medija i njihova uloga u događajima koji su zadesili islamski svijet, a posebno arapske države. Ovdje mislimo na satelitske medije, društvene mreže i elektronske medije uz dodatak tradicionalnih medija, tj. novina, časopisa, zvaničnih televizijskih stanica i pratećeg medijskog haosa, koji su doprinijeli raskomadanju arapskog društva. Zastranjajući utjecaj usmjeren ka običnim masama je daleko opasniji po društva jer on mijenja njihova uvjerenja i ponašanja veoma lahko i čini ih gorivom za sukobe radi drugih ciljeva.

Nove medijske kuće poput kanala Al Jazeera, a nakon njega i kanal Al-Arabija i druge satelitske stanice kao što su "Abu Dabi" i ostale su u manjoj mjeri

uspjele steći povjerenje publike nakon što se iskrivila slika o tradicionalnim medijima koji su bili odvažniji u izlaganju mnogih tema koje interesiraju ljude. Međutim, raznolikost, umješnost, upotreba tehnologije, slike i glasa u boljem kvalitetu u odnosu na tradicionalne i državne medije doveli su do povećanja njihovih pratilaca, pa sada uživaju povjerenje velikog dijela publike u arapskom svijetu.

Nakon što su uspjele odigrati važnu ulogu u utjecanju na razne revolucije u istočnoj Evropi, ove medijske platforme su se ohrabrile za igranje uloge u promjeni arapskih društava i režima. Iako su ogorčenje nad totalitarnim režimima u arapskim državama i goruća želja za promjenom prevladali na arapskim ulicama, platforme su ipak ostale talac vladajuće politike i njenih finansijera. Kada su počele vršiti utjecaj u događajima tzv. Arapskog proljeća, umjesto da samo prenose, one su imale moć i da upravljaju događajima. U tome se posebno izdvaja Al Jazeera, koja je imala kontrolu nad prenosom slike i koja se postarala da prenosi one slike koje je željela da dođu do gledatelja. Iz tog razloga je ponekad pribjegavala obradi vijesti, prevari i izmišljanju. Tako je imala veliku ulogu u oblikovanju događaja i utjecaju na njih, a posebno na događaje u Libiji kada je došlo i do pada države i kada je iza sebe ostavila pustoš. Dakle, kanal Al Jazeera je bio u stanju da ruši ali ne i da gradi, i upravo je to jedan od strateških ciljeva kojem teže svjetski moćnici kao i vlasnici modernih tehnologija uključujući i nove medijske tehnologije. Taj cilj je, zapravo, raskomadavanje arapskih i islamskih zajednica; njihovo slabljenje kako bi postale suparničke države koje je lahko progutati; preobraženje želje za promjenom u revoluciju i promjena u anarhiju koja uništava društvo preko države.

Ovakvi događaji su se prenijeli u Egipat, a zatim i Siriju, dok stanje u Iraku ne jenjava već decenijama. Ovi mediji su odigrali istu ulogu kao u Libiji u pokušaju da sruše suverenitet spomenutih država. Oni su vodili događaje i upravljali njima i bili su više od medija. Međutim, geopolitička stvarnost koju predstavlja, ovo područje koje je kroz historiju bilo područje konvergencije (zbližavanja) i sukoba između Istoka i Zapada, je ujedno i područje u kojem se različiti projekti nadmeću još od kolonijalne ere, a nakon nje i Hladnog rata. U ovom regionu i dalje postoji unutrašnja ideološka borba za oblikovanje nacionalnog identiteta, njegove suštine i granica. Ovo je prouzrokovalo koliziju dva kontradiktorna projekta u regionu, a naročito u Siriji, Egiptu i Iraku. Kanali Al Jazeera, Al-Arabija i zapadni kanali predstavljali su jedan projekt, odnosno jednu stranu sukoba, dok su drugi kanali poput kanala Al-Alem, a onda i Al-Mejadin, Raša tudej i pojedini lokalni kanali manjeg utjecaja, na drugoj strani, predstavljali drugu stranu u sukobu. Mediji obje strane su pribjegli propagandi i vizuelnom marketingu ignorirajući slogane neutralnosti i kredibiliteta, kao i brojnim trikovima i metodama kako bi gledatelju nametnuli svoju tačku gledišta. Obje strane prilikom prikazivanja vijesti o događajima pokušavaju prikazati žrtvom onu stranu koju podržavaju i predstavljaju tragične scene na emotivan način koji pogađa gledatelja, a u isto vrijeme zanemaruju žrtve druge strane koje proživljavaju istu tragediju. Uprkos tome što je broj žrtava sukobljenih strana u suprotstavljenim projektima u,

naprimjer, Siriji jednak, na spomenutim medijima vidimo slike i vijesti vezane za samo jednu stranu u ovisnosti o kom se od spomenutih medija radi. Isti mediji su se, također, koristili metodama psihološkog rata, poigravanjem termina, nomenklaturom i satanizacijom druge strane u pokušaju da uklone svaku zakonitost strane koju su napadali. Naprimjer, Al Jazeera je otišla dalje pa je libijsku vojsku nazivala Gadafijevom brigadom, a egipćanske sigurnosne snage ili pristalice vlasti - razbojnicima. U Siriji su nazivani „Eš-Šebiha“, a u Jemenu pokretačima razbojništva i drugim etiketama. Tako zapažamo da u Jemenu na vijestima dva kanala koja predstavljaju suprotne strane, kao što su Al-Mejadin i Al Jazeera, kanal Al-Mejadin vojne snage kojim upravlja Ali Abdullah Salih naziva državnom vojskom za razliku od Al Jazeera koja ih naziva Salihovom milicijom, dok vojsku koju predvodi njegov oponent Hadi Mensur naziva nacionalnom vojskom.

Ova kontradiktornost odražava viziju i projekt koje predstavljaju ove televizijske stanice.

Uprkos haosu kojem su ovi kanali doprinijeli dodavanjem ulja na vatru, ipak je najveća žrtva bila cjelokupna društvena struktura u arapskim zemljama. Mediji su uspješni razjediniti ta društva, sagraditi zid mržnje među njima i posijati razdor i nasilje između različitih segmenata društva. Libija još uvijek plaća visok ceh zbog ove politike. Ujedno i Sirija i Irak plaćaju veoma visoku cijenu zbog politike nemarnih medija, a njih prate Jemen i Egipat koji je, unatoč tome što je izašao sa manje gubitaka, i dalje na meti pokušaja slamanja, a pokušaji da se izazovu neredi unutar države su još uvijek u toku.